

FEMINA ACRIS ANIMI

Rozhlédnete-li se sebezpozorněji, nenajdete v českých zemích větší znalkyni antického divadla než Evu Stehlíkovou, odvážnou hledačku nových přístupů a metod v klasické filologii. Poznával jsem ji krůček po krůčku, postupně, a upoutala mne vlastně poprvé z doslechu. Nemohl jsem se zúčastnit konference v Liblicích a litoval jsem. V šedesátých letech se krunyř humanitních věd rozvolnil a mladé absolventky klasické filologie Eva Stehlíková a Eva Prudíková (provd. Kuťáková) si dovolily zariskovat a ve svém vystoupení odmítly jednostranný filologický (resp. pozitivistický) přístup k literárním textům. Studovaly odkaz Pražského lingvistického kroužku a žádaly v duchu probouzejícího se strukturalismu využití jeho možností i v přístupu k antickým památkám. Eva Stehlíková – možná důraznější – mi zaimponovala svou odvahou postavit se proti proudu. Inspirovaly ji přednášky a semináře bohemisty profesora Felixe Vodičky a rozmluvy s její starší přítelkyní Milenou Honzíkovou, dramaturgyní a literární historičkou.

Eva stála důsledně za přesvědčením, že slova nemají klamat. Jak byla kritická k pozitivistické literární historii, tak se bránila názorům a praktikám politické strany (KSČ), v jejíž ideály zpočátku věřila. Po studiích pracovala v Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV, kde si sice dobře porozuměla s několika přáteli, ale její bytostný zájem o literaturu a divadlo ji táhl nezadržitelně k literární teorii a teatrologii.

Eviny průkopnické práce o dějinách antického a středověkého divadla, které jí učinily vůdčí osobností i v mezinárodním měřítku, zhodnotí jistě povolanejší. Mne Eva zajímá jako osobnost, která čelila mnoha ranám, ale zůstala věrná nejen sama sobě, ale i své vědecké práci.

Eva se nikdy nebála prosazovat svůj minoritní názor. V posrpnové krizi odhodila stranickou legitimaci, za normalizace odmítla podepsat Antichartu. Naštěstí měla vždy kolem sebe kolegy, kteří její nekompromisní radikalismus retušovali a zachránili ji tak v Akademii.

Eviným vzorem byl její manžel Karel Hubka, inženýr a klasický filolog-lingvista, který – mutatis mutandis – předpovídal počítačovou éru příštích humanitních studií. Karel pracoval jako odborný asistent na katedře klasické filologie na Karlově univerzitě, ale za normalizace byl odsunut do Akademie věd jako vydavatel a vykladač díla J. A. Komenského. Velmi trpěl útlakem, diskriminací a nedoceněním. Nakonec se nevrátil ze své první povolené cesty do Anglie, kde se pokoušel prosadit jako klasický filolog. Ani pro Evu nebylo odloučení lehké. Oba strádali a držela je jen starost o dceru a smysluplnou práci. Příběh skončil tragicky. Karel se pokoušel o návrat, ale pokus ztroskotál, a po návratu do Londýna předčasně zemřel. Nezapomenu na Evinu bolest, kdy se mi svěřila. Unést neštěstí bylo tématem antických tragedií, pro Evu bylo však aktuálním úkolem.

S Evou jsme však zažili i veselé chvíle. Kromě toho, že si dobře rozuměla se seniorkou našeho Kabinetu Editou Svobodovou, inspirativní tajemnicí redakční rady Encyklopedie antiky (1974), měla blízko i ke grécistce Aleně Frolíkové a cítila se bezpečně i s epigrafikem Ladislavem Vidmanem a jeho ženou Anežkou, přední českou medievalistkou. O Evě, Aleně Frolíkové a mně Karel Hubka rád a se smíchem prohlásoval, že jsme „vzájemně se podporující společnost.“ Eva, s níž jsme kuli různé plány, měla vždy překvapující nápady – a nejen na poli divadelní vědy. Když jsem „slavil“ své šedesátiny, nestačil jsem se díky Evě Stehlíkové divit. Po tiché dohodě s Alenou Frolíkovou a Danou Svobodovou, skvělou překladatelkou latinské poezie, odvezly mne mé milé tři kolegyně z Prahy na čerstvý vzduch. Šoférovala Dana, čerstvá majitelka auta. Byl pěkný den a piknik na trávníku zámku

v Průhonicích se povedl. V proutěném košíku, který obstarala Eva, byly sýry, zelenina a bílé stolní víno. Další cesta však nevedla zpět do Prahy. Rozjeli jsme se překvapivě dál do široka, do české krásné krajiny a nakonec vystoupali až na vrchol bájného Blaníku, kde jsme hledali spící rytíře, samozřejmě dávno před zlomovým rokem 1989.

Nové politické uspořádání a všechny svobody se výrazně promítly i do dalšího Evinu působení. Byla výraznou osobností „měkkého“ disentu, kontaktující umlčené literární historiky (vzpomeňme bytových seminářů a spolupráce s Jiřím Brabcem), a podržela si po celou těžkou dobu vědecké i morální renomé. Přesto její akademická dráha nebyla ani po roce 1989 bezkonfliktní. Vedla ji nejprve do Brna, na Masarykovu univerzitu, kde měli slovo ještě i byrokrati, poukazující na chybějící titul „kandidáta věd“, který by vyšší stranické orgány před listopadem 1989 ovšem Evě nikdy neschválily. Naštěstí zvítězil rozum a Eva se habilitovala jako historička divadla. Začala přednášet a vést semináře, posluchači se jen hrnuli. Úspěchy ji brzy přivedly k profesuře a vedoucím funkcím. Působila však i na pražské Filozofické fakultě a mohla srovnávat. Dnes by se naše teatrologie bez ní neobešla. Proto si stále vážíme její nezištné spolupráce s matěřským Kabinetem klasických studií.

Přes všechny Evinu úspěchy – nezapomínejme jejího mezinárodního úspěchu – nelze se ubránit dojmu, jako by Eva stále narážela a válčila. Srostla s postavením dávné rebelky, snad v něčem podobná s jinou statečnou ženou klasické filologie, s Julií Novákovou, její starší přítelkyní, jejíž život se také klikatil neprošlapanými cestami. Obě našly cestu k pražskému strukturalismu, obě v mnohém předběhly i své slovné kolegy. Obě za svou práci sklízely úspěchy, ale obě také za zasloužené mezinárodní uznání trpce platily.

Život je však bohatší než vědecké vavříny. Rozum a city se prolínají, v těžkých chvílích pomáhají vztahy s blízkými a rodina. Evu vždy – po smrti manžela – podržel její nevlastní syn Marek a dcera

Karolína, překladatelka z norštiny a znalkyně skandinávských literatur, která zakotvila v Brně a založila šťastnou rodinu. A tak Brno znamenalo Evino pozdní léto. Nastěhovala se do svého nového bytu blízko dceřiny rodiny, kde září vnučka Eliška. Poslechla rytmu srdce i vábení katedry teatrologů. V Brně našla svůj nový pevný bod. Zázraky se opravdu někdy dějí.

Pavel Spunar